

20 iyun Ümumdünya Qaçqınlar Günüdür

Bəşəriyyətin bitməyən dərdi...

Münaqişələr davam etməkdə, minlərlə insan isə doğma yurduna qayıtmaq arzusunda qalmaqdadır

Nə qədər ki, dünyada müharibələr, təqibolunmalar, təcavüzlər, hüququ tapdalananlar var, insanlığa laqeydlilik mövcuddur, qaçqınlıq-köçkünlük də olacaq. Bu insanların müxtəlif irq və dinlərə mənsub olmaları da o qədər əhəmiyyət kəsb etmir. Planetin hər tərəfində rast gəlinən bu insanların daha çox müsəlman aləmindən olması da hamıya məlumdur.

Məcburi köçkünlər öz həyatlarını qorumaq və azadlıq naminə, qaçqınlar isə yad bir ölkəyə üz tutmaqla (məcburi, yaxud öz xoşları ilə, fərqi yoxdur) qeyri-müəyyən gələcək üçün çox vaxt hər şeylərini - evlərini, mülklərini, ailələrini və vətənlərini tərk edirlər. Onların acınacaqlı vəziyyəti bu günün ən böyük faciələrindəndir. Həmin şəxslərin müqəddəratı isə insan hüquqlarını müdafiə problemi kimi bəşəriyyəti narahat etməlidir. Təəssüf ki, illərdən bəridir ki, (əslində isə ictimai quruluşun ilkin formasından indiyədək bu proses davam etdirilib, yeni qaçqın-köçkünlük qaçılmaz olub) insanlar siyasi iğtişaşların, birinin digəri üzərində hakimi-mütləqliyin qurbanlarına çevrilməkdədir.

Qaçqınlar öz günlərini ucublarından deyil, öz gələcəklərini iddiasından yaranan məşəqətli bir həyat sürməli olublar və min təəssüflər ki, bu gün də, dünyanın, az qala, bütün qütblərində qaçqınlıq-köçkünlük problemi bəşəri fəlakət həddinə çatıb. Onların aralarında bütün ixtisas və peşələrə malik olanlar vardır: müəllimlər, hüquqşünaslar, alimlər, siyasətçilər, ixtiraçılar, fermerlər və digərləri.

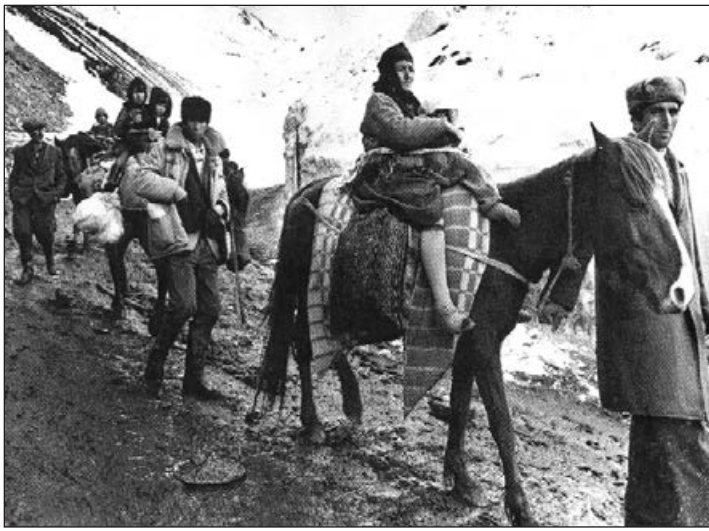
Dünyanın məşhurları da qaçqın olublar...

Dünyadakı məşhurların arasında da qaçqınlar az olmayıb. Albert Eynşteyn, Ziqmund Freyd, İspaniyanın sabiq baş naziri Flipp Qonsales, Portuqaliyanın prezidenti Mariu Soares, Flippinin dövlət başçısı Korason Akino kimi dünyanın ən məşhur siyasi və dövlət xadimləri, alimləri də bu sıraya daxildir. Mixail Barikin, Marlen Ditrax, Aleksandr Soljenitsin, Bertold Brext, Sun Yat-Sen, Rixard Vaqner, Vüktor Hüqo, Cüzeppe Qaribaldi və Vladimir Nabokovun da həmin kateqoriyaya daxilidirlər.

2000-ci ildə BMT-nin Baş Məclisi 20 iyun tarixini Ümumdünya Qaçqınlar Günü kimi müəyyən edən xüsusi qətnamə qəbul edib. Qətnamənin qəbulunda əsas məqsəd evindən, elindən didərgin düşən qaçqın və məcburi köçkünlərin acınacaqlı həyat şəraitini diqqətdə saxlamaq, onların sayının artmasının qarşısını almaq olub. Təəssüf ki, ötən əsrin sonlarında Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü ölkəmizi dünyanın ən çox qaçqın və məcburi köçkünü olan ölkələrindən birinə çevirib.

Azərbaycan xalqı bir əsrdə dörd dəfə ermənilər tərəfindən soyqırımına məruz qalıb, 250 mindən çox etnik azərbaycanlı Ermənistandakı tarixi torpaqlarından qovulub Azərbaycana pənah gətirib. Eyni zamanda, 1990-cı ildə Orta Asiyadan didərgin salınmış 50 min nəfərədək Axısxa türkü də Azərbaycanda sığınacaq tapıb.

Ermənistan Dağlıq Qarabağın azərbaycanlıları yaşayın 126 yaşayış məntəqəsini zorla boşaldıb. Məhz bu dövrdə XX əsrin ən faciəli hadisələrindən biri törədilib - 6000 nəfər azərbaycanlı yaşadıqı Xocalı şəhəri bir gecədə darmadağın edildi. Ermənistan silahlı qüvvələrinin hərbi təcavüzü nəticəsində Azərbaycan ərazisinin 20 faizi işğal olunub, Dağlıq Qarabağdan, Ətraf rayonlardan, həmçinin Ermənistanla və ya Dağlıq Qarabağla həmsərhəd olan yaşayış məntəqələrindən 700 minədək azərbaycanlı öz daimi yaşayış yerindən məhrum olaraq respublikanın 62 şəhər və rayonunda məskunlaşıb. Hərbi təcavüz nəticəsində 20 min azərbaycanlı həlak olub, 100 min nəfər yaralanıb, 50 min insan müxtəlif dərəcəli xəsarət alıb.

Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının bu ilin əvvəlinə olan məlumatına görə, 4009 Azərbaycan vətəndaşı münaqişə zonasında itkin düşmüş şəxs kimi qeydiyyatda alınıb. Onlardan 56-sı uşaq, 327-si qadın, 364-ü qocadır. Azərbaycan vətəndaşlarından 1409-u erməni əsirliyindən azad edilib. İtkin düşmüş vətəndaşlardan 877-nin əsir, yaxud girov götürülməsi faktı beynəlxalq təşkilatlardan, o cümlədən Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinə gizlədilib. Həmin şəxslərin siyahısı erməni əsirliyindən qayıtmış vətəndaşlarımızın və digər mənbələrin şahid ifadələri əsasında tərtib edilib.

Hazırda Azərbaycanda 1 milyondan çox qaçqın, məcburi köçkün həyatını yaşayan şəxs var. Azərbaycan dövləti öz yurdlarından didərgin düşən soydaşlarımızın problemlərini həllini hər zaman bir nömrəli vəzifəsi hesab edib. Bu problemlərin həlli istiqamətində Ulu Öndər Heydər Əliyevin həyata keçirdiyi irimiqyaslı tədbirlər xüsusi önəm kəsb edib. Ümummilli Liderin 1993-2003-cü illərdə problemin siyasi yolla həlli istiqamətindəki fəaliyyəti, qaçqın və məcburi köçkünlərə daimi diqqət və qayğısı, çadır düşərgələrinin ləğvi istiqamətində atılan ilk addımlar sonrakı işlər üçün təməl olub. Ulu Öndərin 1998-ci ildə qəbul etdiyi Qaçqınların və məcburi köçkünlərin problemlərini həlli üzrə uzunmüddətli Dövlət Proqramına əsasən qaçqın və məcburi köçkünlərin sosial müdafiəsi ilə bağlı geniş tədbirlərə start verilib, soydaşlarımız üçün yeni qəsəbələr salınmağa başlanılıb.

Azərbaycanda məcburi köçkünlərə dövlət qayğısı ən yüksək səviyyədədir

2003-cü ildən başlayaraq Prezident İlham Əliyev də bu istiqamətdə işləri ardıcıl və məqsədyönlü şəkildə davam etdirib. Ötən illərdə Azərbaycanın dinamik sosial-iqtisadi inkişafı qaçqın və məcburi köçkünlərin sosial problemlərini həlli üçün böyük imkanlar yaradıb, onların mənzil-məişət şəraitlərinin yaxşılaşdırılması, məşğulluğunun artırılması istiqamətində görülən işlərin miqyası daha da artıb. Prezident İlham Əliyev

vin 2004-cü il 1 iyul tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Qaçqınların və məcburi köçkünlərin yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması və məşğulluğunun artırılması üzrə Dövlət Proqramı"nın və sonradan həmin proqrama 2007-ci il 31 oktyabr, 2011-ci il 21 fevral tarixli sərəncamlarla təsdiq olunmuş əlavələrin icrasında uğurlu işlər görülüb.

Fəaliyyətə başladığı ilk gündən etibarən Heydər Əliyev Fondu da qaçqın və məcburi köçkünlərin üzlədikləri çoxsaylı problemlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasına və onların həllinə diqqətlə yanaşır. Ölkənin Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə yaradılmış "Azərbaycan" portalı bu baxımdan olduqca böyük əhəmiyyətə malikdir. Portalda Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsindən, Xocalı soyqırımından bəhs edən məlumatların yerləşdirilməsi dünya ictimaiyyətinin erməni vəhşilikləri ilə yaxından tanış olmasına şərait yaradır.

Bütün məcburi köçkünlər öz doğma torpaqlarına qayıdacaqlar

Doğma yurdlarını, ev-eşiklərini Ermənistanın təcavüzkar siyasəti nəticəsində itirməyə məcbur olmuş bir milyondan artıq vətəndaşımızın sosial həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması istiqamətində bir sıra qanunlar qəbul edilmiş, dövlət başçısının sərəncamları ilə yeni yaşayış massivləri salınmış, onların mənzil problemlərini həlli diqqətdə saxlanılmışdır. Bakının Qaradağ rayonunda məcburi köçkünlər üçün salınmış "Qobu Park-3" yaşayış kompleksinin bu il mayın 28-də açılışı zamanı Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Rövşən Rzayev dövlətimizin başçısı İlham Əliyevə və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevaya təməli ötən ilin iyulunda qoyulan kompleksdə yaradılan şərait barədə məlumat verərək bildirdi ki, sifarişçisi "Paşa Holding", podratçısı isə "Kristal Abşeron" MTK olan yeni qəsəbə Lökbatanda istifadəyə verilən "Qobu Park-1" və "Qobu Park-2" yaşayış komplekslərinin yanında inşa edilib. Bütün bu yaşayış komplekslərinin inşası Azərbaycanın Bi-

rinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə həyata keçirilib.

Dövlətimizin başçısı həmin tədbirdə bir daha qeyd etdi ki, Azərbaycan öz ərazi bütövlüyünü bərpa edəcək, bunu deməyə əsas verən bir çox amillər var - bizim hərbi gücümüz və biz bunu göstərmişik: "2016-cı və 2018-ci illərdə uğurlu hərbi əməliyyatlar nəticəsində minlərlə hektar torpaq işğalçılardan azad edildi. Cocuq Mərcanlı kəndinin timsalında biz görürük ki, işğaldan azad olunacaq digər torpaqlarda hansı işlər görülməli və hansı sürətlə görülməlidir. Biz Cocuq Mərcanlı uğurlu hərbi qələbədən sonra cəmi bir il ərzində yenidən qurduq və indi orada həyat qaynayır, köçkünlər öz doğma torpağına qayıdıblar. Bəzən belə fikirlər səsləndirilir ki, bəzi köçkünlər torpaqlar işğaldan azad olunan sonra qayıtmaya bilərlər. Amma mən təmənəm ki, bütün köçkünlər öz doğma torpaqlarına qayıdacaqlar, necə ki, Cəbrayıl köçkünləri..."

Yeni köçkün şəhərcikləri salınır...

Keçən il məcburi köçkünlərə verilən müavinətin həcmi 50 faiz artmışdır. Hər bir məcburi köçkün uzun illərdəki dövlət tərəfindən aylıq müavinətlə təmin edilir. Dünyada bir neçə ölkədə məcburi köçkünlər vardır. Həmin ölkələrin sayı artır. Çünki müharibələr, toqquşmalar genişlənir, yeni köçkün şəhərcikləri salınır. Azərbaycanda bu sahəyə göstərilən diqqət nümunəvi xarakter daşıyır, beynəlxalq təşkilatlar da bunu dəfələrlə təsdiqləyiblər.

Ölkədə həyata keçirilən dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri də Ermənistanın təcavüzkar siyasəti nəticəsində doğma yurdlarını, ata-baba torpaqlarını, birtərəf qəzən xarakter daşıyır, birrək qaçqın və məcburi köçkünlərə çevrilmiş soydaşlarımızın sosial problemlərini həllidir. Bununla bağlı dövlət başçısı tərəfindən ümumilikdə 2004-2019-cu illər ərzində 75 fərman və sərəncam imzalanıb, Dövlət Proqramı təsdiqlənib. Həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində bu gündə 315 min məcburi köçkünün, yeni, 62 min 494 ailənin mənzil-məişət şəraiti yaxşılaşdırılıb.

Azərbaycan Prezidenti 2003-cü ildə prezident seçkiləri ərzində seçkilərinə verdiyi vədləri bir daha xatırlamaqla, ötən illər ərzində mümkün görülən işlərə aydınlıq gətirmişdi: "... Söz vermişdim ki, beş il ərzində Azərbaycanda bir dəne də olsun çadır şəhərciyi qalmayacaq və nəinki 5 il, 4 il ərzində biz buna nail olduq. Çox böyük uğur idi. Çünki ölkəmizin demək olar ki, bütün yerlərində çadır şəhərcikləri var idi, köçkünlər çox yararsız vəziyyətdə yaşayırdılar, eyni zamanda, uzun illər vaqonlarda, vaqonların altında, çadırlarda yaşayırdılar. Çadır şəhərciklərinin ləğv olunması hesab edirəm ki, bizim çox böyük uğurumuzdur və indiyədək 100-dən çox qəsəbə-şəhərcik salınıb. Son bir neçə il ərzində dünyada iqtisadi və maliyyə böhranı hökm sürür. Son 4-5 il ərzində neftin qiymətinin bir neçə dəfə kəskin düşməsinin şahidi olmuşuq. Buna baxmayaraq, məcburi köçkünlərlə bağlı olan heç bir layihədə heç bir yubanma yoxdur, heç bir proqramın ixtisarı nəzərdə tutulmur. Keçən il məcburi köçkünlər üçün rekord sayda evlər-mənzillər tikildi - 5 minə yaxın. Bu il qarşıya hədəf qoyulub ki, 7 min, bəlkə də 8 min məcburi köçkün ailəsi evlərlə, mənzillərlə təmin edilsin. Əgər biz buna nail olsaq, bir il ərzində həm Bakı şəhərində, Sumqayıt şəhərində və digər şəhərlərdə təqribən 40 minə yaxın insan yeni evlərə köçürüləcək. Bu işlər ardıcılıqla aparılır. Biz gələcək ilin Investisiya Proqramında da bu məqsədlər üçün vəsait ayıracağıq".

Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri və bu sahədə qəbul edilmiş sənəd və qərarlar əsasında Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü çərçivəsində həlli üzrə danışıqlar aparılır. Dövlət orqanlarından, beynəlxalq təşkilatlardan alınan müvafiq təkliflər əsasında "Böyük Qayıdış" proqramının layihəsinin hazırlanması üzrə işlər davam etdirilir. Bu, həm işğal olunmuş ərazilərə dəymiş ziyanın dəqiq hesablanmasına, həm torpaqlar işğaldan azad ediləndən dərhal sonra bərpa və yenidənqurma işlərinə başlamağa imkan verəcək.

Məhəmməd NƏRİMANOĞLU, "Azərbaycan"